

ÁGH EDIT: Hajnali
átkelő – 2021

Novotny Tihamér Balaton Szalon 2022

Kerényi Imre Kult-Magtár, Balatonalmádi, 2022. május 6 – június 3.

Hát igen, a Balaton, mint téma nem lehet kispályás ügy! Képzeljük el azt az évente idelátogató többmillió nyaraló tömeget, s azt is, hogy, aki itt megfordul, az biztosan visz magával valami dédelgetett emlékképet; nem is egyet, de fejenként több tucatot, több százat a szívében, a memóriatároló agysejtjeiben. De látom a fészbukon is, hogy milyen sokan, ma már minden évszakban fotózzák a Balatont, annak kimeríthetetlen természeti tüneményeit, csodáit. Nekem – bennem – ennek az élménynek a legkatartikusabb párhuzama az, amit Egry József élt át akkor, amikor az első világháború poklából – lelki és fizikai gyógyulásra – hazaengedték őt a magyar tengerhez, s először pillantotta meg a tavat. Akkor, ott azonnal földbe gyökerezett a lába, és eltöltötte őt a nyugalom érzése, s a kontraszttól megrendülve, abban a pillanatban egy életre szólóan megértette a tó kozmikus impulzusait: mennyberagadó és mennybeható víz-fényjátékainak és visszfényugallatainak szent miraculumát.

Tehát ebben az átszellemlétségben, de mégis két lábbal a földön járva, végigböngészve a *Balaton Szalon 2022* tárlatának teljes anyagát, arra a következtetésre jutottam, hogy két alapvető téma köré csoportosíthatóak a kiállított műtárgyak.

Az első kohéziós pont, ami köré gyűlnek a festmények, a fotók, a szobrok és a grafikák, az a Balaton, mint tájkép; vízkép; tókép; mikro- és makro- megközelítésű természeti kép; épített környezet – konkrétan és átvitt értelemben is. Ennek szellemében ábécérendben sorolom a művészeket, egy-egy mondattal jellemezve a tárlaton vagy a katalógusban szerepeltetett alkotásaik valamelyikét:

Ágh Edit festőművész pasztelljén például ez a Balaton-téma: derengő *Hajnali átkelő*, ahol a rozoga móló, a fából épített stég mintha átvezetne bennünket a túlsó partra, vagy inkább belevezetne bennünket a ködös, párás, felhős, titokzatos semmi rejtelmébe.

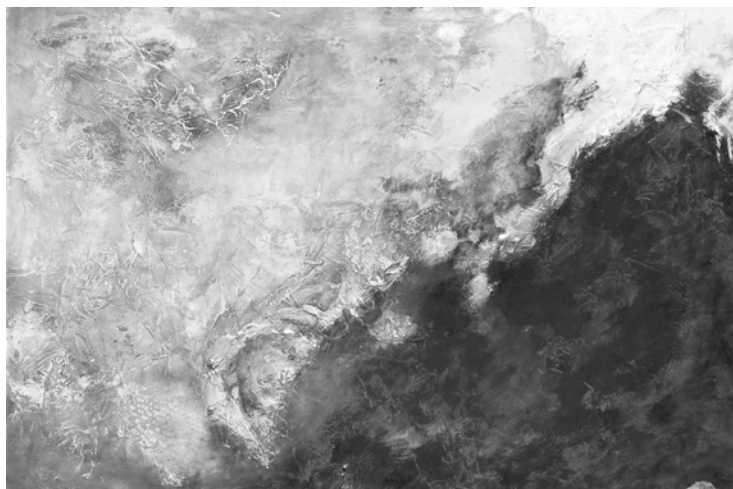
Árvay Zolta festőművész akrilképén a tó olyan, mintha egy madártávlatból követett *Légifelvétel*-részlet lenne, ahol a vízfelszín, mint egy éggel ölelkező kékes ősmassza kavarg a színes felhő-fehérek jupiteri örvénylésében.

Baky Péter festőművész pittkrétás papírfestményén ez a környezet olyan, mint egy szerkezetes, esszenciális mesekép, akár egy *Fantáziaváros, éjjel*, ahol az álom a valósággal szövődik egybe.

Bátai Sándor grafikusművész fapáccal színezett réteges papíröntvény *Ősformáján*: egy-

BÁTAI SÁNDOR: ŐSFORMA (KAPU), 2033

**ÁRVAY ZOLTA:
LÉGIFELVÉTEL
2019**

szerűen csak szimbolikus *Kapu* a téma, időkép, amely mindent magába szippant, magába foglal.

Beretvás Csanád szobrászművész briliáns megoldású pasztikáiban a vízi világ: egyszer egy vitorlás hajótükröződése a tó felszínén; másszor mintha egy kettéhasított nád felnagyított belseje lenne; harmadszor meg, mintha az algás-moszatos habzás mikrovilága léptékváltó *Maradvánnyá* alakulna át mészkőbe faragva, bronz öntve.

Boda Balázs festőművész olaj-vásznán ez a természeti kép olyan *Életfa*-jelkép, amely mintha az élet óceánját is magába foglalná, „békanyál” ágfonaláival át is szőné.

Brzózka Marek szobrászművész patinázott bronzainál a tó sugallata: átvitt értelmű balatoni ladikázás, csónakot ringató hullámhegy és hullámverés, biblikus, metaforikus, filozofikus létértelmezés.

Az elhunyt **Csiszár Elek** festőművész olajképén: viharos *Halpusztulás*, vízbe kiáltott szó, aggódó, prófétás perlekedés, vagy Szent Ferenc-i párbeszéd az elemekkel.

Csizmadia Zoltán festőművész szálkás, kristályos olajfestményén: a jégbefagyott Badacsony kékes látképe.

Csurák Erzsébet textilművész kézzel merített papírra applikált, selyem és selyemfonál felhasználásával készült *Sodráskép* a Balaton- filing már mikroszkopikus tókép; kifejezetten a szubjektív szívárványszínekbe oldott változékonyságnak és a pasztikus felületekbe

FÁSKERTI ZSÓFIA: Uborkás

DEÁK NÉMETH MÁRIA: Emlékre tegek I. – 2021

merevített végtelen hullámvásznak az esztétikus násza.

Deák Németh Mária grafikusművész aquatintával készült, kollázsszerű gyúrt felületeket és hajszálereket utánzó grafikáin ugyanez a világ átfordul csak sötét és drámai *Emlékretegek*, memória-üledékek egymásra íródó halmazába.

Egri Erzsébet festőművész horizontálisan hosszúra nyújtó misztikus olajképén a táj vékony szelete – közepén egy derengőn világító fehér templomtoronnyal – homályos, idillikus, párás *Ködben él*.

Fábián László grafikusművész fekete és világító zöld alaptónusú, ugyancsak személyes világképű, „éjjellátó” olaj-farost festmény-grafikáján absztrakt „szabásminták” térképévé szövődnek a *Macskaösvények és az Északi Fény* lenyomatai, színfelületekké változtatott síkdomborzatokká a rétek és a fák, meg a csillagos ég sárga, rajzos szurrogátumai.

Fáskerti István szobrászművész vörös márvány *Hajnal* képződményén az érzékszervek játéka-

ként agy- és falomszerű szürrealista formát-lanságok víziószerű homorulataiban és domborulataiban ébred, ismer magára a még álmos, korareggeli világ.

Fekete Emese festőművész a japán shodo mintájára készített, az univerzummal együtt rezgő, a Tihanyi visszhang mondáját értelmező akril, színes ceruza „képírásán” érzékeny víztükör nyeli el az eget, a hangot, a két arcot, a nád zizegését, a szél susogását, az emberi *Kevélységet és a mítoszi büntetést*.

Feledy Gyula Zoltán festőművész két fényesen tükröződő, monokróm kék, illetve zöld akrillakk *Pelso* festményénél tiszta színminőséggé, elméleti megközelítéssé, egzakt és esszenciális színfilozófiává összegződik a tó.

Feledy Balázs képgrafikus *Víz-Tükör-Kép* című, bemozduló digitális fotójánál, mintha a lebegő fénystruktúrák és az úsztatott vízhullámok éteri áttűnéseinek angyali táncát látnánk életre kelni.

Géczi János költő és képzőművész dekollázsolt, roncsolt, koptatott *kék* alapszínű, *Balaton* felira-

tú plakáttöredékénél kétszeres tautológiával mutat önmagára a tó.

Haraszi Hajnalka festőművész olajképénél az egyetlen vízszintes vonalban érintkező víznek és az égnek, a stégnek, valamint az ezen pihenő *Kócsag* lábujjainak az egybefüggő horizontszintje már nem is a táj lehalkulásának, hanem a kibillenthetetlen ósnyugalom csendjének a képi egyenlete.

Haraszi László festőművész *Üzenet* című olaj-vásznán a táj, a tó, a vitorláshajó és más egyéb tárgyszerű tünemények átalakulnak atmoszférikus közegbe ültetett absztrakt jelek és elvont jelképek tolmácsolta játékos Balaton-élmények érzésvilágává.

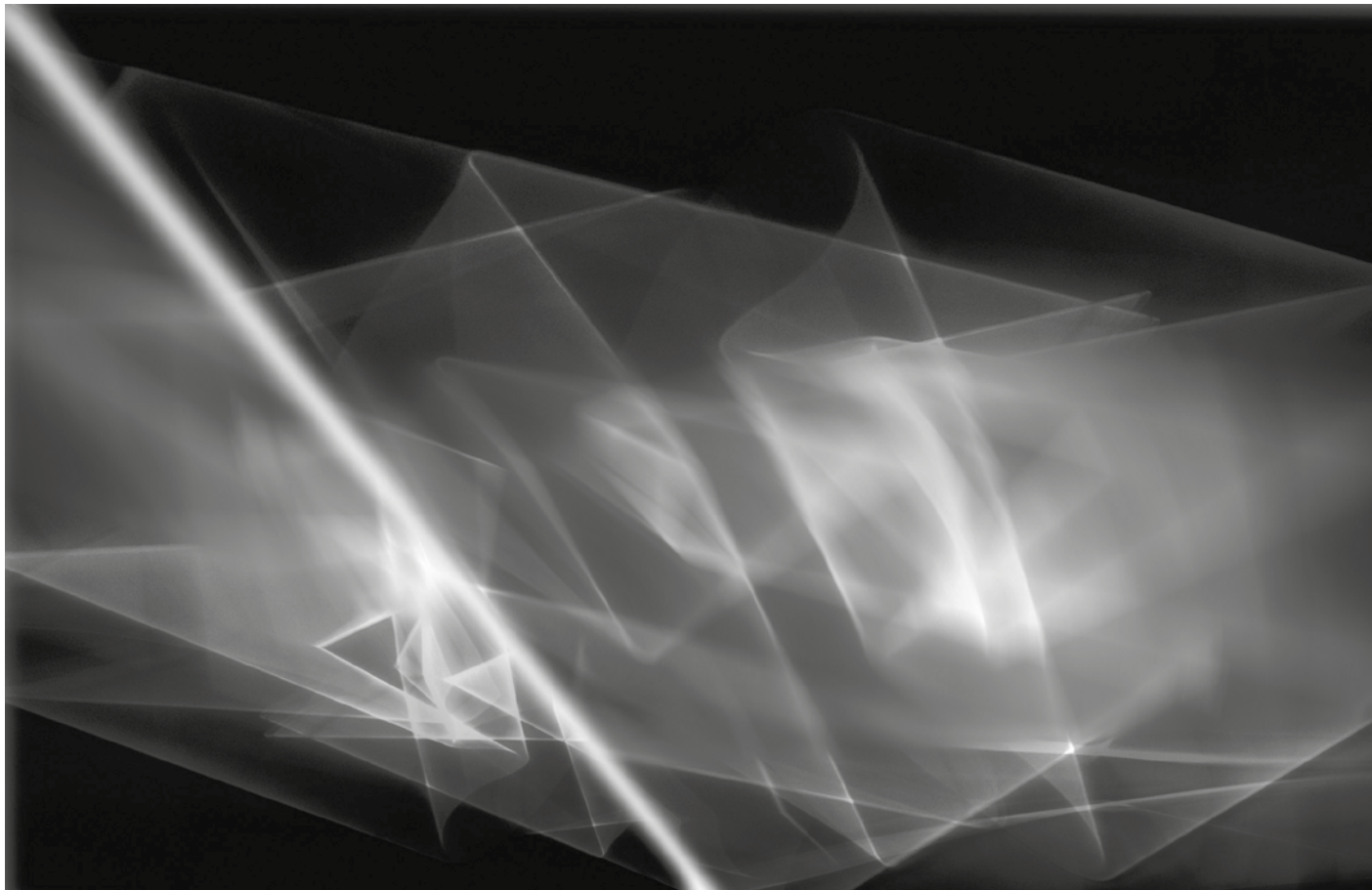
Jáger István grafikusművész vegyes technika *Tavaszi I-II.* jelölésű képpárjának ábrázolásánál minden derűs sárga színárnyalat, kék, zöld, piros, narancs reflex, valamint rajzos fa- és állatmotívum egymásra rajzolódik, egy-

másra cuppan, nyomódik, rétegződik, ami ide köti őt.

Jarmeczky István festőművész geometrikus-absztrakt akrilképénél a látványvilág átalakul vízszintes és függőleges, valamint átlós egyenesek hálójába foglalt vörösek, narancsok és zöldek nélküli fehér, fekete, szürke, kék, lila, sárga színű formák közvetítette gondolatokká, illetve gyógyító harmóniává fejlesztett konstruktív *Mozzanatok* (talán a vitorlázások nyugalmát is őrző) érzésszerkezetévé.

Kelemen Marcel festőművész impresszionisztikus és pointillisztikus *Magnólia I.* elnevezésű akrilképének ábrázolásánál is ugyanaz a lényeg, mint minden más képénél: a helyi színek, *fények és árnyak* kitartó tanulmányozása és átélése minden évszakban és minden felületen. **Kisnémeth Ferenc** grafikus- és festőművész *Liget* című akvarelljénél a természeti szép megfejtése, a zöld átélése, a bokrok, fák,

FELEDY BALÁZS:
Víz-T ükör-Kép

RAFFAY DÁVID: Őzek, 2008

füvek, levelek klorofilljének (zöld vérenek) megjelenítése a legfontosabb mozzanat.

Kontur András szobrászművész szalvétaszerűen összeráncolt, legyezőszerűen egyetlen erőközpontba összpontosított, bravúrosan mintázott kő körplasztikája magának a Napnak a megtestesítése, de talán a balatoni őskagylók formái és virágok szirmai is megidéződnek benne.

Kovács Piroska Rózsa fotóművész részben az egészet kereső mikroszkopikus felvételénél már-már megfelfejthetetlen, „földön kívüli” szín- és felületvarázslattá, valahol, valaminek a titokzatos, sejtelmes mimikrijévé alakul át *Az idő* illúzióját keltő természeti világ láthatóvá tett, felnagyított paránya.

Maczky László fotóművész *Pillangók a Balatonon* című felvételét látva az az érzésünk támad, hogy az alkotó, akár egy komponista, zenei kottaként, vizuális költeményként kezeli, fogja fel, örökíti meg, írja le a tavon úszkáló vitorlások pillanatról-pillanatra változó hangjegyeit. **Milos József** természetfotós *Őszi halászatánál* a Tihanyi félsziget és a vízre ereszkedő madár horizontális tükröződése majdnem olyan, mint egy sejtelmes Rorschach-teszt haiku a hajnali derengésben.

Novák László fotóművész *Rigófény* című mínusz 15 fokban elcsípett fényképénél azt

VÁRSZEGI KATA: Regő rejtem karácsonyi pásztorjáték díszlete és bábjai (részlet 6)

érezhetjük, hogy a természet olykor-olykor sokkal elementárisabb festő, mint az ember.

Orr Gizella festőművész *Eső utáni tájképénél* a felhők mögül beszűrődő fény lilás kékbe és kékes szürkébe öltözteti az északi part dombos, fás, kaszálós tájait.

Pósa Ede festőművész *Esteledik* jelölésű balatoni vízpartot ábrázoló pasztellképénél – amint azt nap, mint nap tapasztalhatják az itt élő és itt nyaraló emberek – valóságos színcsodává alakul át a kék ég, a zöld tó és a barna nádas.

Prokop-Maczky Gizella festőművész akrillal és porfestékekkel készített nagyméretű vásznánál a *Hirtelen jött éjszakában* már nem is lehet eldönteni, hogy mi van kint a természetben, és mi van bent a lélekben, olyannyira összeolvad a két táji világ.

Raffay Dávid szobrászművész *Őzek* című kisplasztikájánál a természet egy elcsúszott pillanatát élhetjük át, a minden ízében szabályos sas fejű *Csodaszarvasa* pedig inkább a mítoszok világába vezet át bennünket.

Réti Ágnes festőművész *Axis Mundi I-II.* elnevezésű, pamutjersey-re pasztellel festett, egymástól kis távolságra elhelyezett lehetetlen képárjánál az előtérbe emelt balatoni táj (a háttérben a tó képével) átalakul valamiféle tudatmódosult, szürreálisan vonzó, izgalmas

és titokzatos, erózió marta homokpart planétalényévé.

Sipos Endre festőművész és művészetfilozófus *Vízparti misztérium I-II.* jelölésű, vegyes technikás festménypárjánál a táj, a környezet átalakul valamiféle motívumszigetes belső tájjá, egy transzcendentális kisugárzású, „biromantikusan” szerkezetes, valóságfeletti enigmává. **Szabó Ágnes Erzsébet** iparművész egy régi nyitható és csukható kézműves ablakkeretet felhasználó, nem kifejezetten balatoni, inkább általános témájú kombinált tájképén keresztül a „szent szív festőinek” naiv és szubjektív elbeszélésének stílusában mutatja meg nekünk az ő bőven termő édenkerti almafáját, az ő mosolyt fakasztó mítoszának *Kezdetét*.

Szabó László Zoltán szobrászművész márványból és gránitból faragott formailag és

technikailag ötletes, spirálisan körkörös *Örvénye* és lándzsahegyszerű, szellemes *Filézett hala* is csak áttételesen kapcsolódik a tóhoz, a vízhez.

Szőke György festőművész vegyes technikás *Őselemek* jelzésű képeinél mintha a balatoni víz-, ég- és földfelületek egymásba tükröződő mikrovilágai, mikroorganizmusai kelnének életre, olvadnának egybe lírai, absztrakt-expresszionista, vonalhálós színfoltfelületek univerzumaivá. **Tálos Ágota** festőművész *Vihar előtt* című, lendületes, vibráló, fegyelmezett kézjegyekkel felvitt pasztelljét látva az az érzésünk támad, hogy nála a tájképeibe vetített belső világának kiapadhatatlan külső forrása az állandó Balaton-élményből táplálkozik.

T. Szabó László festőművész *Osztódásra felkészülni* jelölésű különlegesen finom, mives és

BERETVÁS CSANÁD: Maradvány 2. (A)

egyedi hatású dörzsnyomatánál (frottázsánál) mint szimbólumértékű, s egyben emblematikus bio- és/vagy sejtromantikává tömörül a Balaton és felvidéke iránt érzett szerelme, szeretete. **Tóth Pitya István** grafikusművész a *Vörös fa* és a *Cédrus a négyzeten* című két vegyes technikás rajzfestményének két különböző famotívumánál csak ürügy a tájkép, valójában sokkal inkább leolvasható róluk az élet értelméről és miértjéről szóló keserédes számvetés és az igazságkereső indulat; a patikamérlegre tett, kidekázott, árnyékbábszínházra emlékeztető emblematikus jelképrendszerét pedig áthatja a tiszta létfilozófiai gondolat.

Tóth Tamás Zsolt festőművész vonalkódból kifejlődő, kipárolgó, kiáramló, társadalom- és civilizációkritikai élű, talán ironikus szándékú megnevezhetetlen „buborék”, „tükörtójas” vagy „női kalap” formája, azaz *Mutációja* lehetne akár egy olyan jelképes tájkép-, vagy valamiféle tárgy-, illetve lénytorzulat is, amely a rejtett semmiből, vagyis egy digitális kódrendszerből, a nullák és egyesek birodalmából születik, válik valósággá.

Váncsa Ildikó festőművész pszichológizáló *Őszi szerelem* című, tájba ültetett-növesztett két fája mögött ott sejlik az érezni, érintkezni,

**TÓTH PITYA
ISTVÁN:**
Vörös fa,
2020

APÁTHI-TÓTH SÁNDOR: Nagymamám félbevágott körtéje, 2008

kommunikálni kívánó metaforikus Emberpár vágyképe is.

Veszeli Lajos festőművész *Fénybeérkezők* című, vitorlást ringató bravúros kivitelezésű, s egyben mély értelmű balatoni akvarellje, bár egy remek Garai Gábor verset idéz („A Balatonnak tükrén két ég között vagyok” [*Balatoni kagylók*]), mi azért meggyőződéssel idekapcsolnánk egy másik költeményt is, Vajda János filozofikus *Nádas tavonját*: „Fönn az égen ragyogó nap. / Csillanó tükrén a tónak, / Mint az árnyék, leng a csónak.”

Wieloch-Varga Krystyna iparművész *Start előtt* című, a színt, a fényt és a transzcendenciát előtérbe helyező, az orfikus kubizmust citáló felfogását, valamint Egry József szemléletét is megidéző olajképeinek témája szintén a Balaton, vagyis a tó titokzatos világa, amely az égi jelenségekkel összenőtt víz-fény univerzum tüneményeit ábrázolja.

Zsuffa Péter festőművész *Badacsony a szélben* és a *célban* jelölésű, két acéllemezre égetett

tűzzománc alkotása az egykor volt legénykori vitorlázások emlékének hangulatát eleveníti fel a sejtelmesen kontrasztos, régi fotók alapján készített, dekoratívan egyszerű, mégis atmoszférikus finomságú tájkép-párban.

Más művészek inkább az átvitt értelmű és/vagy a konkrét emberábrázolásokon keresztül kapcsolódnak a Balaton témához, illetve annak valamilyen szociális vetületéhez, köz-, illetve magánéleti mozzanatához. Megint csak ábécérendben sorolom az alkotókat és a kiállításán, illetve a katalógusban szerepeltetett műveik valamelyikét:

Apáthi-Tóth Sándor fotóművész *Nagyapám félbevágott kiflije és Nagyanyám félbevágott körteje* című, két giclée-nyomatának finom ízlésre valló, egyszerre hétköznapi és költői szimbolikája, emblemikus merészsége és empatikus tette, filozofikusan szomorkás és esztétikusan realista iróniája, mosolyt is fakasztó, tiszta humora: katartikus értékkel bír. **Bognár László** szobrászművész *A háló őre* és a *Gólhelyzet* jelölésű, bennfentes, ugyanakkor kívülálló, bábuszerűen leegyszerűsített, mégis a moz-

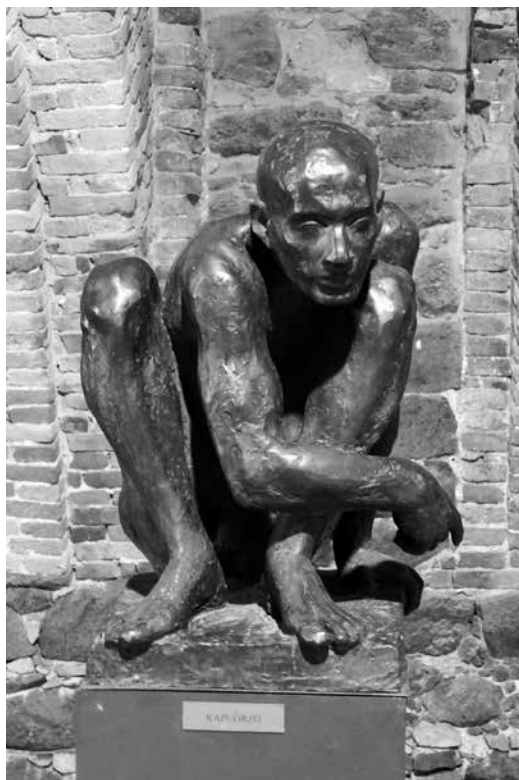
dulatokban jól elcsípett, tömörített dinamikájú fakisplasztikai inkább a Balaton környéki sportélethez kapcsolódnak.

Fáskerti Zsófi szobrászművésznak *A szelfi és torzó*, valamint az *Uborkás* című, a nagy klasszikusok valóságot meghazudtoló realizmusát és finom, részletező naturalizmusát, valamint a pop art ötletgazdag hétköznapiságát megidéző két fehérmárványba faragott fiatal nőt ábrázoló plasztikája, nemcsak szakmailag kifogástalan, de a pózolás színpadias humorát, illetve megnevetető iróniáját tekintve is meggyőző alkotás.

Fenyvesi Ottó költő és képzőművész a *Kommandó tánca* jelzésű, printelt kép- és szövegkollázs a 20–21. század újságokból és magazinokból kivagdosott ikonikus alakjainak és közhelyes politikai címszavainak az ironikus, montázsolt, neodadaista gyűjteménye. **Hermán Alíz** festőművész egy gyermekembert ábrázoló *Harcos* című, krétaceruzával készült színes képe, nekem úgy tűnik, hogy naprakészen közvetíti számunkra korunk legfőbb problémáját, kihívását: az orosz-ukrán háború

VESZELI LAJOS:
Fénybeérkezők, 2019

POGÁNY GÁBOR BENŐ: Kapuőrző

MAYER ISTVÁN: Mária Magdolna – 2014

határokon túlnyúló, lélekmérgező és lélekromboló kisugárzását.

Horváth Csongor Gergő festőművész *Életmentők* jelölésű, határozott és jól elkapott háromszereplős akvarellje, három parton ülő fiatal (középen egy felénk forduló napszemüveges lány, jobbról-balról két fiú) fürdőruhás alakja a balatoni nyarak egyik, az „igenbe rejtett nemet” sem nélkülöző, valószínűleg fotó alapján készült beszédes, könnyed eleganciájú, világi tanúságtevője hétköznapi életünknek.

Koszteczky László operatőr és fotóművész célja, hogy dokumentumértékű, valóságúen tényközlő, mégis költői hangulatú felvételein keresztül (*Ébredés I-III.*) a mulandóságot, a pillanatnyiságot átvigye, áttemelje az örökkévalóságba.

Lipovszky Drescher Mária iparművész *Törédékek* című, magastűzőn égetett porcelánlapjai: a szó szoros értelmében noteszlapok, levelek és jegyzetek írástörédékeinek meghitt őrzői, „kézbe vehető” másolatai.

Major Janka szobrászművész *Lilith* névre

keresztelt fafaragása – tudniillik a hagyomány szerinti Biblián kívüli zsidó forrásokban *Lilith* Ádám első felesége volt, akit Isten a férfi teremtése után fennmaradt szennyes porból formált meg – voltaképp a megigéző női démonságot testesíti meg.

Mayer István szobrászművész *Mária Magdolna* című leheletfinoman megmunkált terrakotta domborműve, mintha egy mai ismerősünk kedvesen ránk mosolygó, kettős könyöklésben felénk forduló, realista portréja lenne.

Nosek László festőművész rendhagyóan és eklektikusan formabontó, Ytong téglából faragott, egyszerre szabályos oldalnézetet, szemből pedig keskenyített arc- és testdeformációt mutató, dekoratív ornamensekkel díszített, festett és színezett naiv-realista férfi büsztje dr. Szabó Gusztáv balatoni lokálpatrióta építész-mérnököt, a Műegyetem egykori rektorát ábrázolja, akinek a házában most a művész él, s akinek emlékművét a feleségéről elnevezett villa falára készítette.

Szabó Gusztáv, Amerikából hazatért szobrászművész (a fentebb említett építészmérnök unokája, s a villa másik lakója) *Egy szemesi felhőtartó* című, szójátékra is épülő (lásd Balatonszemes – szemesnek áll a világ!), a felső motívumát kézzel megforgatható, a magas-tos transzcendenciát a frivol, világi ízléstelességgel meghökkentően ütköztető, festett, színes műanyag plasztikája, tudatosan a giccs, az outsider, az art brut, a vizionárius művészet eszköztárával él.

Oravecz Viktória képzőművész *Kapcsolatok* jelölésű, kétszer kettes fej-motívumú, párban összeillesztett, fekete, fehér, szürke, vörös pasztellszínekre redukált fél-absztrakt plasztikus kerámia képét voltaképpen egy kétdimenziós kombinált festménynek kell tekintenünk.

Orr Lajos szobrászművész *Földre lépés* c. bronzplasztikája nem más, mint egy kecses, gyöngsorral ékített női lábfejtörző, de amely, mintha az egész test elegáns, könnyed szépségét idézné meg tartásában.

Pogány Gábor Benő szobrászművész izgal-

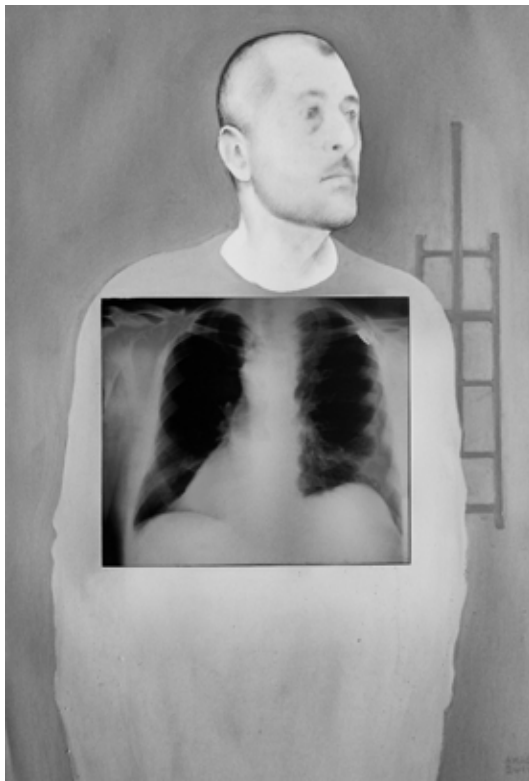
masan konstruált mitikus *Sámánja* és merészen megformált guggoló *Kapuőrzője* e kultúr-térnek talán a két legizgalmasabb, legmagasztosabb bronzba öntött alkotása – realista kategóriában.

Raffay Béla szobrászművész *A jövő divatja* című, gázmaszkba és védőruhába öltöztetett három „nővérenek” és/vagy „testőrenek”, „mentőseinek” feketére festett terrakottaplasztikája egy súlyos és elrettentő metaforája korunk járványláncolatokban élő-vergődő, vírusáron sodródó, elképzelt sorsának.

Rieger Tibor szobrászművész tardosi vörös márványból készített *Minden születő gyermek köszöntése* című, *Világ ékessége, kezdete és vége* aranyozott feliratot hordozó görögkereszt motívumában egy pólyás csecsemőt megörökítő „óriás érme”, valamint a *Mindszenty József* esztergomi érseket, Magyarország utolsó hercegprímását, bíborosát ábrázoló egészalakos gipszalakja a szakrális realizmus rendkívül igényes, szép darabjai közé sorolandó.

Az idén 80 éves **Somogyi Győző** mesélő kedvű

VARGA-AMAR LASZLÓ: Mély lélegzet – 2019

FEKETE EMESE: Kevélység és büntetés – 2021

és mégis korhűen előadott, naiv, ám realista, a régi karaktereket mai arcokkal és figurákkal vegyített, égő (kék, vörös, sárga, fehér) színekkel festett történelmi tablói – köztük az itt kiállított *Balassi Bálint-napi Salföld* című is – már kitörölhetetlen hungaricumai a talpunk alatt füttyülő magyar földnek és életnek.

Tápai Ferenc szobrászművész arany-ezüst színű, arctalan *Várandós* asszonya a terhelt, bizonytalan jövő nyugtalan felületű, impreszionisztikusan mintázott, egyetemes jelentésű, jelképes alakja.

Tomay Katalin iparművész 14 darabos sorozatának utolsó négy elemét bemutató *Metamorfózis XI-XIV.* elnevezésű, porcelánoxidációs eljárással készült, hófehér műegyüttese, a tiszta anyagtanulmány jellegén túl, akár az elsüllyedés, az összetöporodás, az elmúlás emberi sorsokra vonatkoztatható folyamatműve is lehetne.

Varga Edina iparművész, divattervező *Véletlen* című, enyhén pasztikus felületű, informel hatású, vegyes technikás gömbmotívumos akril-kollázsa, a mindennapi emberi érzéseknek, a visszafogott ég-föld színeknek, az ösz-

tönös lelki energiáknak, a háttérben működő transzcendentális áramlásoknak a misztériumszerű összeolvadását, egységét fejezi ki.

Varga-Amár László festőművész az emblematikusságot a sziluettyszerűséggel, a részletező rajzos-realista ecsetkezelést a beépített röntgenfilmmel ütköztető, vegyítő *Mély lélegzet* című kollázs képe, a nyíltság, a feltárulkozás és az őszinte önvizsgálat műve, azaz önarcképe. **Várszegi Kata** iparművész a *Regő rejtem karácsonyi pásztorjátékhoz* készített, újrahazsnosítható anyagokat, uszadék fákat, textildarabokat, fém alkatrészeket, kivágott nyomtatványokat, kész tárgyakat kollázsszerűen használó funkcionális műegyüttese ritka szép és ötletgazdag darabja a kreatív szellemű bábművészetnek.

Vén Zoltán grafikusművész *Fonyódi piactér, ... és az Úristen megteremté a diót, de nem töré fel* című rézkarcai – a részletező, tárgyhalmozó művesség, a mindennapi kultúrát történelemmé alakító filozófiai mondanivaló, valamint a jóízű szellemesség tekintetében is – felveszik a versenyt a nagy európai és hazai klasszikusok, illetve a modern elődök mesterműveivel.

Az Art Express Nemzetközi Művészcsoporthoz tartozó műveik (részlet)

Végezetül meg kell említenünk, hogy a *Balaton Szalon 2022* tárlatának résztvevői között szerepelnek még – majd egy tucatnyi szabványosított méretű színes molinóképpel – az Art Expressz Nemzetközi Művészcsoporthoz tartozók tagjai is.

Lezárásképpen pedig – utalván az interpretátori feladatok majdnem teljesíthetetlen természetére – idézhetnénk Temesvári Pelbárt (1435–1504) ferences szerzetes, skolasztikus író és prédikátor egy veretes mondatát: „A művészet örök, az élet rövid, s a tapasztalat csalékony”. Vagy inkább elégedjünk meg annyival,

hogy: „Éljen a magyar szabadság!” – ahogy Szokolczay Lajos nyugdíjas „üstfoltozó” és kiváló irodalomkritikus, valamint művészeti író mondaná. Sőt: Éljen a haza! Éljen a művészet! – teszem hozzá én, szerényen.

(A kiállításon elhangzott megnyitószóveg letisztított, bővített változata. A tárlat, amelynek kurátora Veszeli Lajos festőművész volt, a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa program támogatásával jött létre.)

KONTUR ANDRÁS: Nap

Fotók: Dömölky Dániel

Turbuly Lilla

„Tanuld meg ezt a versemet”

A Radnóti Színház 451 Fahrenheit című előadásáról

Ray Bradbury még az 1950-es évek elején, előbb novella, majd regény formában írta meg a könyvek és az általuk képviselt humánus értékrend pusztulásáról szóló disztópiáját. A regényből 1966-ban François Truffaut rendezésében film is készült.

A történet szerint a tűzoltóság feladata már egyáltalán nem a tüzek oltása, hanem a társadalomra veszélyesnek tartott könyvek begyűjtése és megsemmisítése. (A cím arra a hőfokra utal, amelyen a könyvnyomó papír elég.) Az emberek könyvek helyett a lakásuk falait betöltő képernyőkön idilli családtörténeteket néznek, a gondolkodás, pláne a rákérdezés, a kételkedés kora lejárt. A fiatal generáció már ebbe a könyv nélküli, lebutított világba nő bele, a könyv olvasásról távoli emlékképe sincs, ha mégis előkerül egy példány, simán elhiszi, hogy *A dzsungel könyve* a *Biblia* része.

Montag, a történet főszereplője tűzoltó, felesége, Mildred otthon ülő háziasszony, a Barbie-babák élő hasonmása. Montagot azonban „megfertőzik” a könyvek, és egy különleges, a kis hercegre emlékeztető lány, így visszavágyik abba a másik, letűnt világba.

Ennek a világnak a képviselője a Schneider Zoltán által játszott karakter is, akitől az árnyjátékkal megjelenített nyitójelenetben az utolsó könyvét is elkobozzák. Ezek után nem marad más, mint

a saját emlékezete, ahogy Faludy György az interneten sokat keringő, „Tanuld meg ezt a versemet...” című művében megírta.

A 2020-as években a kisebb és nagyobb képernyők, no meg a disztópiák korát éljük, nem csoda, hogy Bradbury műve nagyon is a mi életünkbe vágónak érződik.

Nagy Péter István rendezőt pedig folyamatosan foglalkoztatják a disztópiák és utópiák, így gyors egymásutánban rendezett egy mára átirrt *Candide*-ot Szombathelyen, és a *451 Fahrenheit*-et a Radnótiban.

A fiatal rendező 2020-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Egyetem fizikai színházi koreográfus-rendező szakán, és tavaly már meg is kapta a legígéretesebb pályakezdő díját a Színházi Kritikusok Céhétől.

Sokat dolgozik, így a munkáiból mára kirajzolódtak azok a stílusjegyek, amelyek a *451 Fahrenheit*-ben is megmutatkoznak. Ilyen például a térkezelés és a realtime videók gyakori használata.

Devich Botond díszlettervező egy nagy üvegalitkába helyezte a játék jelentős részét, a Montag otthonában és a tűzoltó-parancsnokságon játszódó jeleneteket. A szereplők azonban időnként kiszabadulnak ebből a kalitkából, és bejárják a színház tereit (beleértve a hátsó, technikai helyiségeket és a nézőteret is, még hozzánk, a karzatra is feljöttek). Eközben a nézők a színpadon kivetítve látják a kamera által követett mozgásukat.

A realtime vetítés mára bevett eszköz lett a színházban, lassan nincs játék nélküle, azonban ritkán válik az előadás szerves részévé. Itt a helyén van, mivel a darab fontos része a képernyők által uralt világ megjelenítése, valamint a polgárok folyamatos megfigyelése, a magánszféra erodálása.

Nagy Péter István rendezéseiben mindig fontos szerepet kap a mozgás, a koreográfia. Itt a Berényi Nóra Blanka által játszott lány egy különleges „földön kívüli”, egy másik világ követe, ahol még fontosak az emberi

kapcsolatok, érzelmek, a költészet. Mozgása, kecses, rebbenékeny kézmozdulatai jelzik ezt a kívülállást, és az is, ahogy cigánykerekezzve érkeznek és távoznak a színpadról.

A jellemábrázolásra Giliga Ilka jelmezei is erősen rásegítenek. Berényi Nóra Blankát például kisherceges zöld kezeslábasba öltöztette. A tűzoltóság tagjai a sci-fi filmekből ismerős szürke-fekete összeállítást hordanak. Mildred és az általa nézett sorozat szereplői az ötvenes évek amerikai filmjeinek habos-babos szoknyaiban, pongyoláiban és hajviseletében keltenek hamis illúziókat a tökéletes életről.

Béres Mártát meglepő ilyen Barbie-jelmezben látni, hiszen a vajdasági színésznő Urbán András rendezéseiben általában vad vagy végletesen kiszolgáltatott, elnyomott karaktereket játszik, földdel és vérrel kevert közegekben. Hogy miért erre a nem túl nagy és nem túl bonyolult szerepre hívták az Anna Karenina megformálásáért tavaly szintén kritikuszíjat kapott színésznőt, nem tudni.

A legösszetettebb szerep Pál Andrásé, aki él is ezzel a lehetőséggel. Az egyet gondoló (vagy legalábbis azt mutató) közegben Montag az, aki a munkájával való azonosulástól a kételkedésen, más hangok, szempontok meghallásán keresztül eljut egy másfajta értékrend elfogadásáig, sőt, az azzal való azonosulásig.

A Radnóti erős társulata most is remekül teszi a dolgát. Gázsó György, László Zsolt, Mészáros Blanka, Nagy Márk, Sodró Eliza és a már említett Schneider Zoltán mellett (a már említettek kivül) még egy harmadik vendég, Widder Kristóf is jelen van, a tőle megszokottól eltérő, ironikus szappanopera szerepben – nehéz is felismerni parókában, az arcára ragasztott mosollyal.

Közhely, de kétségtelenül igaz, hogy a *451 Fahrenheit* ma aktuálisabb, mint valaha. Lehet, hogy az író emberek tragikusabban élnek meg, mint a könyvet ritkán olvasók, hogy egy évtized alatt a kézbe vehető irodalom mekkora teret veszített az okostelefonokhoz és általában a digitális, képi kultúrához képest. Vagy szélesebbre nyitva a látószöveget: mekkora teret nyert a művészet- és művészellenesség. A Radnóti előadása minderről átélhetően és színvonalasan beszél.

Nem tudom, az a formanyelv, amelyet Nagy Péter István megte-remtett, hogy hat arra, aki először találkozik a munkájával. Sokadik rendezését nézve úgy tűnik, anyanyelvévé vált. A kérdés az, hogy érdemes-e folyamatosan ezt az anyanyelvet beszélni, vagy ideje próbálkozni más utakkal is.

Ray Bradbury: *451 Fahrenheit*

Játsszák: Pál András, Béres Márta, László Zsolt, Gázsó György, Schneider Zoltán, Berényi Nóra Blanka, Sodró Eliza, Mészáros Blanka, Nagy Márk, Widder Kristóf.

Operatőr: Csíkszentmihályi Ajnácska. Színpadi adaptáció: Kárpáti Péter. Dramaturg: Sándor Júlia. Díszlet: Devich Botond. Jelmez: Giliga Ilka. Videó: Karcis Gábor. Zene: Dargay Marcell, Csizmás András. Sound design: Csizmás András. Ügyelő: Kónya József. Súlygó: Farkas Erzsébet. A díszlettervező munkatársa: Pestalits Benjámin. A rendező munkatársa: Ari Barbara. Rendező: Nagy Péter István.

Radnóti Színház, 2022. május 11.